

KÖZLEMÉNYEK

AZ „I. VASÚTBIZTOSÍTÓ ŐRÁSZLÓALJ” TÖRTÉNETE.

Kovács Mihály alezredes.

Az I. vasútbiztosító ezred (továbbiakban vb. e.) tulajdonképpen az I. vasútbiztosító őrszázlój (vb. zj.) utóda volt. Keretét a kievi partizániskola volt növendékei — a Szovjetunióból, Szaniszlóból — 1945. február 23-án vonattal Debrecenbe érkezett elvtársak képezték.

A Krasznogorszk 27/b. antifasiszta iskoláról ugyan nagyobb létszámmal mentünk a kievi partizániskolára, azonban megfelelő kiképzés után három csoport bevetésre került s így 196 fő érkezett haza Szvetosinóból a jelzett napon. A szaniszlói csoportból kb. 150 fő került hozzánk közös elszállásolásra Debrecen, Hatvan utcai elhelyezési körletünkbe.

Hozzávetőlegesen egy hétig tartott berendezkedésünk, mely a körlet lakhatóvá tételéből, az ablakoknak nagy részben papírral való „beüvegzéséből”, fekvési alkalmatlanság beszerzéséből, az étkezés biztosításából állt.

Egy-egy ilyen beszerzési útra egyszerre kb. 20–30 elvtárs is útbaindult zártrendben és az utcákon harsogva szálltak forradalmi dalaink hangjai, mint pl. „Fel vörösök, proletárok” stb. melyeket még a Szovjetunióban nagy kedvvel tanultunk meg. Debrecen népének szokatlan volt a demokratikus honvédség, de még szokatlanabb volt dalainak szövege. Voltak, akik elfordultak, de a tömeg, a nép az utca szélén állva tapsolta egységeinket. Már eléggé politikusak voltunk ahhoz, hogy osztályozhasuk hallgatóságunk táborát.

Első honvédelmi miniszterünket — Vörös Jánost — is azok táborába soroltuk, ahová a fejüket félrefordítók tartoztak. Hogyne tettük volna, mikor jelentkezésünk alkalmával — február 24-én — kikérte magának azt, hogy előtte, de máskor is egymást bajtárs szóval illessük. A megfelelő rendfokozat után az „úr” szót követelte meg, illetve követelte volna...

A napok teltek, ha nem is munka nélkül, azonban az elvtársakat a tenniakarás vágya fűtötte, hogy így vagy úgy felhasználhassa, értékesíthesse mindazt a tudást, amit a Szovjetunióból magával hozott „Senki” nem törődött velünk különösebben — legalább is látszat szerint — s a mieink csak az ablakból nézték, mint vonulnak el előttünk a jól-rosszul felszerelt, de lelkes 6. hadosztálybeliek, az állomás, illetve Ausztria felé.

Azonban mégis volt egy kis csoport, mely tudott létezésünkről, és valóban törődött is velünk. Ez a csoport az Arany János utcában székelő Párt volt s különösen Révész Géza és Bebrits Lajos elvtársak számoltak velünk. Révész elvtárs a párttagságunkat, Berbits elvtárs pedig a beosztásunkat intézte.

Utóbbi március 1-én magához hivatott — akkor már mint a Közlekedésügyi Minisztérium államtitkára — és ismertette velem a tervét. Szándéka volt — szovjet mintára — egy zászlóalj felállítása, amelynek feladata vonatok kísérése és vasúti objektumok őrzése lenne. Majd válaszút elé állított. Vagy a Honvédelmi Minisztériumban biztosítanak megfelelő beosztást, vagy — és Ő igen szeretné az utóbbit, mondta — vállalnám a vb. zj. megszervezését és lennék annak a parancsnoka. Gondolkodás nélkül az utóbbi mellett döntöttem, egyrészt, mert pillanatok alatt elvonult előttem Vörös János miniszterrel történt első találkozásom, másrészt pedig sok kedves emlék fűzött mindnyájunkat Berbits elvtárhoz még abból az időből, amikor az antifasiszta iskolán minden csütörtöki napon nehezen vártuk Őt, aki a nyomdából személyesen hozta ki, az „Igaz Szó” című magyar hadifoglyok lapját, melynek minden betűjét valósággal faltuk.

Igy választottam, illetve kaptam meg a jogot az I. vb. őrzj. megszervezéséhez 1945. március 1-én.

Mint a bevezetésben már említettem, a zászlóalj keretét — mely egyben „vezérkarát” képezte — a Szovjetunióból hazatért partizán — és antifasiszta iskolások alkották. Ez a létszám azonban kevesnek bizonyult, mert a zászlóalj teljes létszáma 700 főre volt tervezve.

Maga a feltöltés és a leendő feladatok tisztázása kb. egy hónapot vett igénybe. Figyelembe kellett venni azt a körülményt is, hogy a H. M. őrszázadába is tekintélyes létszámot emeltek ki: magába a H. M.-ba is különböző beosztásba, nem különben a rendőrséghez is.

Április közepén a Kormány Budapestre történt áthelyezésével a zj. is Budapestre tette át állomáshelyét. Egy szakasz azonban visszamaradt Debrecenben az állomás, a MÁV javítóműhely, és az állomás széntároló helyének őrzésére.

A Pestre érkező zj. a XI. ker. Daróczi út egyik épületében került elszállásolásra, ahol — hasonlóan a debreceni szállásunkhoz — elsősorban az épület lakhatóvá tételét kellett elvégezni.

A zj. pság. a Dob utcai Közlekedésügyi Minisztérium épületében székelt. A törzsbe tartoztak a parancsnokon kívül Kertész Béla fhdy. nevelőtiszt, Lóránt Imre hdgy. zj. sgt. dr. Felkai Dénes o. fhdy. zj. vezo., Szilágyi László hdgy. zj. „D” ti., Soós Béla fhdy. gh. főnök, Sárvári Bertalan törm. elm. beszerző stb.... A törzs nemcsak a minisztérium épületében székelt mint pság, de itt is volt elszállásolva. Feladatainkat a miniszter elvtárs, Kökény Mihály elnöki osztályvezetőjén és Karcag Imre elvtársakon keresztül szabta meg.

A törz részére Gábor József közlekedésügyi miniszter elvtárs és a Szövetséges Ellenőrző Bizottság (SzEB) elnöke közös magyar—orosz nyelven kiállított okmányon biztosította az egész ország területére az éjjelnappali szabad mozgást, illetve a fegyver viselési engedélyt. A zj. beosztottai pedig az országban lévő más, még kevés katonai alakulattól

(H. M. őrzd., Vasútépítő zp., Hírépítő zj., 1. és 6. ho.) való megkülönböztetés céljából egy 9 cm széles nemzetiszínű karszallagot viseltek balkarjukon. A nemzetiszín fehér sávjában 2 cm magas betűkkel „Vasút-biztosító őrj.” volt olvasható.

A zászlóalj egy-egy szakaszt adott Szombathelyre, Pécsre, Szegedre, Békéscsabára, Szolnokra, Hatvanba, Miskolcra és Záhonyba, a Debrecenben maradt szakaszéhoz hasonló feladattal. A Pesten maradtak az Újpest-i állomásnál és a Soroksári vasúti összekötő hídnál teljesítettek feladatot őrszolgálati minőségben, más részük pedig a vonatokat kísérte biztosítás céljából.

Ebben az időben még csak távolsági vonatokkal számolhattunk részben a kocsipark hiánya, részben pedig a szénhiány miatt.

A katonák részére az élelmezés minimális volt mennyiségben és minőségben egyaránt. Erre egyébként később még visszatérek.

A zj-nak fegyvere sem volt. A 700 főből álló zj-nak mindösze 15–20 Mauser és Manlicher mintájú puskája volt. Ezek a fegyverek is gyűjtéseink eredményéből származtak.

Később a Szövetséges Ellenőrző Bizottság biztosított számunkra megfelelő számú fegyvert.

Mielőtt a zj. további működésére rátérnék, meg kell említenem néhány mozzanatot, mely a történethez kapcsolódik.

A legénység ruházattal el volt látva, de milyennel? Pl. a záhonyi szakasz, mint átkelő állomás a rend fenntartását biztosította, a jóvátételi szállítmányokat őrizte az átvételig. Történt egy alkalommal, hogy magyar hadifoglyokkal telt szállítmány érkezett haza a Szovjetunióból, melyet bizottság fogadott. A katonák leszálltak a lakosság kínálta őket s amikor beszállásra kaptak parancsot, a vb. katonákat is be akarták rakni a kocsikba. Ugyanis a fogságból hazatértek legtöbb esetben külsőleg inkább hasonlítottak reguláris hadsereg katonáihoz, mint a hazájukban már tényleges szolgálatot teljesítők. Ruházatuk silány, rongált állapotban volt, bakancsuk talpa sok esetben hiányzott, de legalább is rossz volt. Gyakran voltam tanúja annak, hogy bakancsukba karton lapot vagy otthonukból érkezett levelezőlapot dugták be, hogy ne a közvetlen talpukon járjanak. Ruházatukkal a H. M. nem törődött. Más volt a helyzet a partizániskolából hazatértek között. Volt szabónk, aki ruházatunkat rendbeszedte még kinn, itthon azonban anyag hiány miatt nem tudta megfelelően javítani. Megítélésünk szerint Vörös Jánosnak legkevesebb gondja (vagy legtöbb) mi voltunk, mert ismerte felfogásunkat, no és a kommunista miniszterhez tartoztunk egyrészt. Velünk szembeni magatartása érezhető volt abból is, hogy tisztjeink sem kaptak ruhát. Csak azokat látták el ruhával, akiket már az igazoló bizottság igazoltnak minősített. Ezek közé tartoztak a nyugatról hazatért tisztok, akiket hazatértük után 2–3 héten belül leigazoltak, minket pedig még hónapok múlva sem. Erre panaszol mentünk Révész Géza elvtársához, mire pár napon belül az igazoló bizottság magához hívatta rajtam kívül dr. Felkai fhdgy., Lóránt Imre fhdgy., Kertész Béla fhdgy, elvtársakat s még egy párat rajtunk kívül, de le sem ültettek bennünket s nem beszélgettek el velünk egyenként, mint más nyugatossal tették, hanem a már előre elkészített igazoló okmányokat a kezünkbe nyomták, amihez az

elnök egy pár kísérő szót is fűzött, mely szerint sok ilyen tisztre lenne szüksége hadseregünknek, mint mi vagyunk. Ilyen előzmények után jutottunk mi is 1–1 zsákvászonból készült zsemleszínű öltönyhöz.

Rendelet jelent meg arról is, hogy a Szovjetunióból hazaérkezetteket a pk. egy rendfokozattal léptesse elő, a tisztüket azonban a miniszter magának tartotta fenn, egyeseknél 1–3 év rangelőnyzést biztosítva.

Maga a vb. zj. kettős alárendeltségű volt. Anyagi, pénzügyi és fegyelmi szempontból a H. M.-hez tartozott, míg a feladatokat a Közlekedésügyi Minisztériumtól kapta. A vidékre küldött szakaszok és a Pesten maradtak feladatához tartozott az eddig felsoroltak közül a gépkocsik, vagy azok roncsainak gyűjtése, a lelőhelyeik bejelentése, melyeket vagy katonáink vagy a minisztérium megfelelő szakemberei vontattak be a Dob utcába, vagy az Ecséri uti telepre.

Számos motorkerékpárt, de különösen személygépkocsit sikerült megmentenünk, mielőtt még azok alkatrészeit teljesen vagy csak részben az arra illetéktelen személyek kiszerezték – illetve az egész járművet elvontatták volna.

Mint már szó volt róla, a vb. alakulatainak meg volt a maga biztos kerete, mely erkölcsileg szilárd, politikailag megbízható volt. A létszám nagyobb része azonban nem sorozott, hanem önként jelentkezőkből állt, melynek néhány esetben a hátránya is meg volt. Az ilyen esetek voltak azok, amikor maguk a katonák fosztogatták a kísérőtükre bízott vonatot, vagy legalább is segítséget nyújtottak ahhoz. Adódott egy alkalom, mikor egy szerelvény textil nyersanyagot kaptunk a Szovjetuniótól bálákban, melyből a soroksári összekötő vasúti hídnál szolgálatot teljesítő őrség tagjai 9 bálát leemeltek a vonatról és az őrségen rejtették el.

Más alkalommal, midőn a feldolgozott anyagból vitték ki a Szovjetunióba jóvátételként és Záhorny nem fogadta a szerelvényt az állomáson levő vonatok zsúfoltsága miatt, az szerelvény több napot át a Fényeslitke-i állomáson rostokolt. Itt „őrizték” katonáink, melyből egyesek tudtával az egyik vagonat éjjel feltörték és az oda állított Mateosz tehergépkocsira rakták a szakértők megállapítása szerinti, mintegy 180 000 méter végárut. A vb. zj. nyomozói megállapították, hogy az anyagot kulákoknak adták el, azok vitték el, amit elszállítás után otthonukban ki a kéménybe, ki a kamrájába rejtett el és aztán befalaztatta. Amikor az egyik vallott a „kihallgatás” során, azt felelte, hogy miért csak őt „hallgatják” ki, mikor a Jóska is kapott az anyagból. Ilyen láncszerű „kihallgatás” során kb. 150 000 m anyag megkerült.

Katonáinknak a fent említett 2 „ténykedése” volt, a legkiemelkedőbb, de ezeken kívül is volt még 1–2 „kisebb akciójuk”. Pl. jóvátételben cukorszállítmány volt soron, amit úgy dézsmáltak meg, hogy a vagon deszkáiban levő görcsöket kiütötték, majd a szárazra kihúzott puskájuk csövét a lyukon keresztül a cukroszsákba döfték és megfelelő szögben azon keresztül csurgatták ki a kristálycukrot. A súlykülönbséget eltüntetése céljából a hiánynak megfelelő súlyú vasúti sineket erősítettek a tengelyek fölé.

Ezek az esetek még az infláció idején, a feketézés dulásának tetőpontja idején történtek, amikor az önként jelentkezőknek egy elenyészően kis százaléka, de kártékony része éppen azért jelentkezett szol-

gálattételre, hogy mint az alakulathoz tartozó könnyebb szerrel folytathassa káros tevékenységeit. Ezek az elemek igen rövid időn belül lebuktak, és az akkori bíróság éppen az amúgy is súlyos gazdasági helyzet megszilárdítása céljából 1–5 évet szabott ki az illetőkre. E legmesszebbmenőkig elkövettünk mindent, hogy alakulatunkban nem kívánatos elemek be ne kerüljenek s alapos szűrésnek vettünk alá minden jelentkezőt, melyen a nevelőtiszt és a „D” tiszt is jelen volt. Egy jelentkező pl. kérte, hogy vasútbiztosító lehessen. Ecseteltük neki a kérdést, hogy tudja-e a vasútbiztosítás milyen ténykedésekkel jár. Esetleg neki olyan helyen kell hidat őrizni, ahol csak akkor lát embereket, ha a hídon vonat megy át s abból kiintegyetnek felé. Ő ilyet nem akar – mondta – hanem csak vonatot kísérni. Az ilyen egyénnel tovább nem is beszéltünk, hanem eltanácsoltuk rövidesen. Nyilvánvaló volt, hogy így könnyebb szerrel feketézhetett volna.

Bátran elmondható, hogy azon elvtársak közül, akik a partizániskoláról kerültek a vb. zj-hoz, egy sem tévedt meg, egy sem esett a nyereszkesedés lázába. Rájuk minden körülmények között lehetett számítani. Ők végeztek a veszélyesebb és a nem mindig népszerű feladatokat. Pl. az újpesti vasútállomáson a szállításra váró vagonokat őrző őrök közül egyet lelőttek, másnap egyet megsebesítettek. A harmadik napon a volt partizániskolások kérték, hogy ők adhassák ott az őrséget. Az engedélyt megkapták és még azon az éjszakán egy szovjet harcosok ruhájába öltözött 6 főből álló fegyveres bandát tettek ártalmatlanná egy kb. 45 perces tűzharc után. Az elfogottak, illetve sebesültek magyar huligánok voltak, akik – mint később kiderült – vetköztetéssel foglalkoztak.

Vonatkísérés közben nem egy sebesülés történt, sőt halál eset is. Általában 1+6 vagy 1+4 főből álló őrség kísérte a vonatokat. Az utasok zömét jobbára pestiek alkották, akik ruháikat vették el élelemért elcserélni vidékre. A biztosítás szempontjából különösen kritikus hely volt Kisújszállás–Szolnok–Mezőtúr háromszög területe. Ezen a területen bujkáltak a frontról lemaradt vagy megszökött harcosok és állítólag a vlaszovisták, akik a magyar huligánokkal, együtt veszélyeztették a vonatok utasait. Utóbbiak természetesen szovjet uniformisban voltak, hogy az utasok a „szovjetek számlájára” írták cselekményeiket.

Ezek a személyek vagy a végállomáson szálltak vonatra – és ez volt a gyakoribb – vagy pedig a már említett háromszögön belül ültek fel, de minden esetben ezen a területen hajtották végre fosztogatásaikat. Az utasokra pisztolyt vagy géppisztolyt fogtak és „davaj gyengi” felszólítással kezdték az utasok pénzének elszedését. Többektől a bőröndöket szedték el s adott pillanatban ledobálták a vonatról, majd maguk is utána ugrottak.

Az asszonyok sikoltozására katonáink sokszor a tömeg miatt csak a vonat tetején tudtak – bár ott is tömeg utazott – a helyszínre sietni és az utasok segítségével tették ártalmatlanná a fosztogatókat, vagy ha a vonat megállt a nyílt pályán üldözőbe vették a huligánokat. Elfogásuk esetén átadták őket a pályaudvarok szovjet parancsnokságának további intézkedés végett.

Egy alkalommal a minisztérium épületében magához hivatott úgy 22 óra tájban Gerő elvtárs s közölte velem, hogy harmadnapon reggel

Bécsből érkezik mintegy hatvanmillió értékű műszerekkel megrakott szerelvény, melyeket még Magyarországról hurcoltak el. Ezt a rakományt a H. M. egyik tisztje veszi át Hegyeshalomban s nekünk úgy kell biztosítani, hogy az hiánytalanul, ép állapotban érkezzen meg.

Másnap reggel magamhoz hívtam Nagy András szakaszvezetőt — vidéki paraszt elvtárs volt —, akit eddigi magatartása miatt az őrség parancsnokaként jelöltem ki is ismertettem vele a kapott feladatot. Mondtam neki, hogy együtt majd kiválasztjuk azt a 12 katonát, akiket beosztottakként mellé akarok adni erre az útra.

„Tessen rám bízni a kiválasztást” válaszolta Ő. Félóra múlva jelentkezett a 12 honvéddel, akik első látásra nem éppen jó benyomást keltek bennem.

Nem lesz baj szakaszvezető elvtárs? Nem! válaszolta Ő. Ezekkel a bajtársakkal vállalom, hogy a szállítmány úgy érkezik haza, ahogy azokat átvesszük. Majd menetkormányt állítottam ki részükre és déltájban útbaindultak.

A szerelvény másnap 17—18 óra között sértetlenül Budapestre érkezett. Nagy szk. másnap — tartalmilag — az alábbi jelentést tette: Hegyeshalomban egy százados bajtárs átvette a rakományt, majd útbaindultunk Budapest felé. A vonat Győrött két órahosszat állt, hogy vizet vegyen. Közben az átvevő tiszt parancsot adott arra, hogy a szerelvény felét le kell kapcsolni, mert erre a szovjet szerelvény parancsnoka adott utasítást, hogy az övéket kell Budapestre elszállítani. Az őrséget ossza ketté s egyik fele őrizni fogja az itt hagyott részt, a másik pedig Budapestre kíséri a le nem kapcsolt részt. Erre vonatkozólag csak egy parancsot hajtok végre, ezt pedig Gerő miniszter elvtárs adta a parancsnokomon keresztül. Majd Nagy szakaszvezetők fegyverrel kényszerítették a mozdonyvezetőt indulásra az állomásfőnök jüdta és engedélye nélkül, az őrség egy része pedig fegyverrel akadályozta meg a szerelvény szétszakítását. A miniszter az őrség tagjait megdicsérte.

1946 februárjában a feladatok nőttek és a Közlekedésügyi Miniszter a Honvédelmi Miniszterrel egyetértésben elvben ezred létszámra egészítette ki a zászlóaljat. A szervezés kereken 3000 főben rögzítette az ezred létszámát, melyben a törzsek létszáma is beletartozott. A feltöltést gyakorlatilag a zászlóaljnak kellett önként jelentkezőkből feltölteni s az új megalakuló 3. zászlóalj keretét az 1. vb. őrzj. képezte.

Az ezred az „őr” szócska elhagyása nélkül az „1. vasútbiztosító ezred” nevet kapta. A 3000 főből álló ezred négy zászlóaljra tagozódott. Székhelyei: Budapest, Szombathely, Pécs és Miskolc voltak. (A városok a hadrendi számozásnak megfelelően vannak felsorolva.) A zászlóaljparancsnokok: az 1. zj-nál Budapesten Diénes Ödön őrgy., a 2. zj-nál Szombathelyen gr. Klébelsberg Ödön őrgy., a 3. zj-nál Pécssett Lévay-Szabó János őrgy. és Miskolcon a 4. zj. pk-a Hajdú János őrgy. voltak.

A zászlóaljak végrehajtó része 700—700 főből állt, összesen 2800 a fennmaradó rész az ezred, a zászlóaljak és a századok törzsét alkották.

A zászlóaljak 4—4 századra tagozódtak s ezekből 1—1 szd. a j. állomáshelyén teljesített szolgálatot, míg a többiek a zj. körzetében levő nagyobb városokban, amelyek egyben vasúti gócpontok is voltak.

A századok már nem szerveződtek, illetve tagozódtak kisebb egy-

ségekre, hanem a feladatoknak megfelelően a századok különítettek ki kisebb-nagyobb csoportokat.

Az ezred feladata lényegében ugyanaz volt, mint előzőleg a vb. őrzj-é, de mind gyakrabban adtunk olykor 1–1 szakasznyi erejű csoportot az újonnan épülő hidak, illetve az építő anyag őrzésére, mint pl. a szolnoki, tiszauzi, csongrádi hidakhoz. A tiszauzihoz egy megerősített századnyi egység ment ki, ahol a biztosítás mellett még az építési munkában is részt vettek. Őrséget kaptak a budapesti „Szabadság” és „Kossuth” hidak építői is.

Mint említettem a legénység továbbra is az önként jelentkezőkből tevődött össze – a tiszthelyetteseket is beleértve –, a tiszteket viszont a H. M. adta. A tiszteknek kb. 30 százalékát a volt úgynevezett nyugatos tisztek tették ki, akik között 3 gróf is volt. Egy a már említett gr. Klébelsberg őrgy., a másik kettő gr. Széchenyi és gr. Zichy századosok. Mindhárom a lovassághoz tartozott. Nem volt a régi hadseregnek olyan fegyverneme, mely a vasútbiztosító ezredben ne lett volna képviselve. Ezek a nyugatos tisztek 1947. közepéig elkerültek a vb. ezredtől, legtöbbször a 8. § alapján leszerelt, így egy részüket pedig régebbi vagy közvetlen a felszabadulás utáni cselekedetük miatt a NOT elítélte. Az ezredhez helyükre a Szovjetunióból hazatért volt hadifoglyok kerültek.

A vb. ezred megalakulása után szervezetileg a műszaki hadosztályhoz tartozott, ami csupán az állománytábla szerinti papírformában nyilvánult meg, mert továbbra is a Közlekedésügyi Minisztériumtól kaptuk közvetlenül az utasításokat s a jelentést továbbra is Kókény Mihály elnöki ov. vette tőlünk. A mű. ho. pk-a Tóth vör. elvtárs volt, vezérkari főnöke pedig Györgypál László őrgy. Utóbbi némely esetben érdeklődött helyzetünk felől.

Az ezred megalakulása után I. zászlóalját a Daróczi útról áttelepítette a volt Ludovika Akadémia épületének homlokzati részébe. Ablakai a padláson voltak s az épen maradtakat próbálták egy kis igazítás-sal felhelyezni a lakott részen.

Tüzelő kevés volt ugyan, de annál több kidöntött fa az udvaron. A becsületes rész ezt használta tüzelőnek, egy kis hányad pedig a nem lakott szobák parkettáit fészegette fel, valamint a tornaterem bordafalait kezdte tüzelni. A kezdeményezők büntetőintézetbe kerültek.

1946 júliusában a Korányi Sándor utca részen az ott elhelyezett Hír. ép. zj. szerelte le a legénységét, amikor úgy 11–12 óra között hatalmas robbanás rázkódtatta meg a levegőt. Ablakok csörömpölése és kiabálások zaja verte fel az egész környéket. A színhelyre futva láttuk, hogy az épület egy része megrongálódott és hullarészekkel terített a kapu környékén az udvari rész. A hőség 30 fok körül lehetett.

A robbanást szakértői megállapítás szerint – az okozta, hogy az egyik melléképület tövében elásott „V-2”, vagy páncélöklő földből kiálló gyújtószerkezetébe rúghatott egyik már leszerelt, civilbe öltözött elvtárs. A robbanás 17 halálos áldozatot követelt. Törzs nélküli fejek, végtagok és sok ujj hevert szana-széjjel az udvaron. A halottakat a Szvetenai-intézetbe szállítottuk. Még másnap is gyűjtöttünk össze egy dobozba ujjakat, kéz és lábfejeket, melyeket a tetemek mellé beszállítottunk.

A robbanás Dömötör fhdgy.-ot is érte, 15–20 apró repeszdarab sebesítette meg. Őt az István-kórházba szállítottuk; 8 nap múlva meghalt, így az áldozatok száma 18-ra emelkedett.

Az Akadémia épületébe történt beköltözésünk alkalmával alaposan átfésültük az épületet és udvar minden zegét-zugát, ahol nagymennyiségű lőszer és fel nem robbant lövedékeket találtunk. Ezeknek a helyét az udvaron körülcövekeléssel megjelöltük, a lőszeres pince lejárátát elzártuk s az elvtársakat figyelmeztettük a veszélyre. Mivel a veszély valóban fennállt, több ízben felkerestem Prffy György vörgy. városparancsnokot, s kértem a lőszeres és robbanó anyagok elszállítását. Ez nem történt meg. Azonban a robbanást követő 10–15 percen belül a szovjet parancsnokság megbízottaival kiszállt a helyszínre. Az intézkedések ezután már gyorsan követték egymást és másnap reggel már több tehergépkocsi megkezdte a több vagonnyi lőszer elszállítását, mely 80–100 méterre volt távolva a robbanás színhelyétől a pincében.

A robbanásból származó haláleseteknek még nem volt vége. Kb. 2 hónap elteltével újabb robbanás történt az Akadémia területén. A környék épületeiben vagy a környék utcáin megtalált és összegyűjtött fel nem robbant lövedékeket az Akadémia udvarára szállították be, hatástalanítás végett. Egy idősebb törm. elvtárs — a tűzszerészek parancsnoka — lecsavarta a lövedékek gyújtófejeit. Egy azonban erősen be volt rozsdásodva, kulcsal nem volt csavarható, s hogy a menet meglazuljon, kalapáccsal ütögette. Ennek következtében a lövedék felrobbant és a fölé hajló törzsőrmestert ketté szakította. Egy kb. 18–20 cm átmérőjű repeszdarab az Üllői út páratlan oldalán levő ház emeleti lakásának ablakát törte be.

A Budapesten állomásozó 1. zj. az Akadémia épületéből 1947¹ február havában a Haller (Hámán Kató) utcai Nadasdy laktanyába költözött át. Ugyanekkor az ezred parancsnokság is ide tette át működési színhelyét a Közlekedésügyi Minisztériumból.

Az áttelepülést követő 1 év múlva az ezred új parancsnokot kapott. A parancsnokságot Baranyi Tibor alezredesnek adtam át s én helyeteseként működtem tovább.

A laktanyába történt áttelepülésünk is nagyjában azonos munkákkal kezdődött, mint eddig is valamennyi helycserénk. Első ténykedésünk a háború után beköltözött 10–12 család kitelepítése volt a már előre biztosított szükséglakásokba. Ezzel párhuzamosan ki hordottuk azt a 300 m³ szemetet, amely az udvar egy részét 120 cm magasságban borította.

A laktanyában csak a Haller és Vaskapu utcai rész volt lakható. A Nadasdy utca felőli épületrészt 2 nagyobb találat érte a több kisebb között, melynek következtében a tetőtől a pincéig — az emeletet is átszakítva — beköltözhetetlen volt. Ez még a háború következménye volt. A romok alatt 3 hullát találtunk, köztük egy csendőr szakaszvezetőt egyenruhában.

Már hozzá edződünk ahhoz, hogy mint annyi más előző helyünkön, itt is ablak hiány nehézségekkel találtuk szembe magunkat. Annyiban azonban szerencsénk volt, hogy a padlásra hordták fel annak idején az ablakokat, de szerencsétlenség volt abból a részből, hogy a Nadasdy

utcai épület padlásán voltak, ahol az ablakokban is nagy kár esett a belövések alkalmával. Asztalosaink a különböző méretű és még használható ablakkeretekből sokat feldolgoztak, a hiányzókat pedig egy asztalos vállalat újakból egészítette ki.

Úgy látszott, hogy most már — lévén laktanyai elszállásolásban — végleges elhelyezésbe kerültünk. Nagyobb lelkesedéssel építette mindenki a körleteket annál is inkább, mert jócskán kaptunk anyagi támogatást épületanyagban. A tetőket becserepeztettük, az ablakokhoz üveget utaltak ki, egy szóval emberibb körülmények között élhettünk és dolgozhattunk. Az infláció is véget ért már korábban s ami a lényeg, katonáinknak normális ételmezést biztosíthatunk az előző évekhez viszonyítva, amikor vonat kísérőink részére fejenként egy előreláthatólag 4—5 napos útra fél kilogramm gyümölcsöt és ha sikerült, még 20—30 dkg. kenyert is tudtunk biztosítani. Pénzt kaptak kézhez azzal, hogy majd valahol útközben vásároljanak maguknak vidéken ételmezt.

„Arccal a vasút felé” jelszó kiadásakor egységünk itthon maradt része — a szolgálat és őrség kivételével — egy emberig mind kiment a pályaudvarokhoz és segített a rom eltakarításában, melyben a Közlekedésügyi Minisztérium tisztviselői is — vezetőikkel az élen — tevékeny fizikai munkát végeztek.

A csempészések, disszidálások száma megnövekedett, Jugoszlávia részéről több határsértés történt, ami a magasabb vezetőséget arra késztette, hogy különösen a nyugati és déli határt megerősítse, ezért egy teljes zászlóalj megerősítést adott a határvadászokhoz. Egy századot a Budapest-i 1. zj. vezényelt, a másik két szd-ot az ország többi részéről vontuk össze az adott viszonyoknak megfelelően.

A határvadászok átszervezése is megkezdődött. Új zászlóaljak alakultak, melyekhez emberekre volt szükség, és a régi zászlóaljakat is fel kellett tölteni. Az ország vérkeringése is egyre jobban szilárdult s a stabilizálódás folytán a vasútbiztosításra mind kevesebb szükség lett, így a vezényelték soha nem tértek vissza a határvadászoktól. A vidéki 3. vb. zj. is feloszlott és vagy a határvadászokhoz jelentkezett szolgálatlétre, vagy pedig leszereltek.

A Budapesten maradt 1. vb. zj. csak fokozatosan „halt el” — legálább is névleg.

14 határvadász jz. alakult vidéken, és Baranyi Tibor alezredes — aki 1948 februárjától a vb. ezred parancsnoka volt —, 1949. augusztus 1-én a Kiskunhalasi hat. vadász zj. pk-a lett. Személyemre pedig, tovább vezettem az újjá szervezett „15. határvadász vasútbiztosító zászlóaljat”, mely a továbbiakban egyre inkább határvadász tiszthelyettes és tisztos képző iskola lett, semmint vasútbiztosító alakult. Már csak a nevében viselte ezt, de a ténykedéseiben egyáltalán nem.

Éme zászlóalj parancsnoki beosztását 1949. szeptember 15-én adtam át Buzsáky László szds.-nak és én pedig a Határőrség Főparancsnokság fegyelmi előadója, majd rövidesen anyagi osztályvezetője lettem.

Természetes, hogy már az 1. vb. ezrednél is kevesen voltak olyan elvtársak, akik még az I. vb. őrzj. keretét képezték, de különösen alig akadt 2—3 személy ezek közül, akik a 15. hv. vb. zj.-nál megmaradtak volna. Természetes azért, mert ahogy fejlődött a honvédségünk, úgy

emelték ki a kádereket, elsősorban a volt partizániskolásokat. A vb. ezredtől sok elvtársat küldtünk a Kossuth Akadémiára hallgatókként azok közül, akik neveltjeink voltak és a sok nehézségek között is becsülettel helyt álltak.

Összegezte: Ilyen körülmények között jött létre és szerveződött át fokozatosan a volt „I. vasútbiztosító őrzászlóalj”. Szereplése — egyesek „kisiklása” ellenére is — hozzájárult ahhoz, hogy az infláció alatt és az ezt követő időkbén a gazdasági élet Hazánkban megszilárduljon. Egyre inkább biztonságossá tette az emberek utazását, megóvta épülő hídjainkat a szabotálásoktól, hozzájárult — hacsak részben is ahhoz —, hogy a vasutunk felépüljön, a gépkocsi parkunk nőjjön és — egy időben — biztosítsa nyugati és déli határunkat a kártevőktől. Nem egy esetben életük feláldozásával is tették ezt a vb. alakulat harcosai.

Ahhoz, hogy egységeink helytállhassanak és helyt is álltak, döntő szerepe jutott a partizániskoláról és az antifasiszta iskoláról hazatért elvtársaknak, akik már a Szovjetunióban megfelelő politikai felkészültségre tettek szert, politikai és erkölcsi szilárdságukkal magukkal tudták ragadni és irányítani a többieket.

Úgy érzem, hogy a Néphadsereg csírái már a Szovjetunió különböző iskoláin és táboraiban kisarjadtak és mindinkább terebélyesedtek hazakerkezésük után. 1945—46-ban a legénység zömét a nép fiai adták, akiknek jelentékeny része rövidesen tiszt lett s felváltották Vörös János nyugatos, horthysta tisztjeit. A vasútbiztosító őrzászlóaljban is sokan teljesítettek olyanok szolgálatot, akik különböző magasabb katonai iskolák elvégzése után ma is oszlopos tagjai Néphadseregünknek, vagy mint olyanokat, a Párt hívó szavára különböző magasabb funkcióba emeltek polgári vonalon. Csak néhányat szándékozom közülük megemlíteni: mint pl. Ugrai Ferenc vörögy., Lóránt Imre vörögy., Szilágyi Sándor ezds., Stráhl Sándor ezds., Gyémánt András ezds., dr. Felkay Dénes o. ezds., Orbán Miklós r. ezds., Sárvári Bertalan alez., Csehi Tibor alez. elvtársak és még sokan mások. Így történt.

Jól esik az emlékezés...

Budapest, 1958. december 25.